

KLAGANDE

[REDACTED]

Ombud: Fredrik Edberg
Livihop AB
Vretaslingan 26
633 69 Skogstorp

MOTPART

Vuxennämnden i Eskilstuna kommun
631 86 Eskilstuna

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Linköpings dom den 4 november 2014 i mål nr
8657-13, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa
funktionshindrade (LSS)

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

██████████ fullföljer sin talan och tillägger i huvudsak följande. Hennes hjälpbehov framgår klart och tydligt av utredningen den 11 december 2012. Hon åberopar ADL-bedömning av leg. arbetsterapeuten ██████████ den 3 december 2014.

Vuxennämnden i Eskilstuna kommun motsätter sig ändring av förvaltningsrättens dom och anför i huvudsak följande. ██████████ klarar på egen hand att sköta flera av sina personliga behov. Hennes behov av tillsyn avser inte sådan aktiv tillsyn som är av övervakande karaktär. Motiveringsinsatser och påminnelser räknas inte till de grundläggande behoven.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Det är ostridigt i målet att ██████████ tillhör personkretsen enligt 1 § 1 LSS. Frågan i målet är om hennes behov av hjälp med de grundläggande behoven är av den omfattning som krävs för att hon ska ges rätt till personlig assistans.

Personer som helt eller i stor utsträckning själva klarar att på egen hand sköta sina personliga behov och som enbart har behov av motivations- och aktiveringsinsatser bör inte ha rätt till personlig assistans (se prop. 1995/96:146, s. 13).

Kammarrätten anser att utredningen i målet visar att ██████████ på egen hand i stor utsträckning klarar att inta sina måltider, att klä av och på sig samt att kommunicera med andra. Den hjälp som ██████████ i dessa avseenden är i behov av utgörs av aktiverings- och motiveringsinsatser och kan därför inte utgöra grundläggande behov (se RÅ 2003 ref. 33 och däri angivna rättsfall).

Av utredningen framgår dock att [REDACTED] behöver viss hjälp för att sköta sin personliga hygien. Hon behöver t.ex. hjälp med hårtvätt, nagelvård och ibland vid toalettbesök. Till stor del klarar hon emellertid att sköta sin personliga hygien med hjälp av påminnelser och instruktioner. Det har inte framkommit att [REDACTED] behöver annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om henne.

Mot denna bakgrund finner kammarrätten att [REDACTED] behov av hjälp med de grundläggande behoven inte är av den karaktär och omfattning som krävs för att hon ska ges rätt till personlig assistans. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Kammarrättsrådet Bengt Green (ordförande), kammarrättsrådet Göran Mattsson och tf. kammarrättsassessorn Christina Fränngård (referent) har deltagit i avgörandet.

Föredragande: David Film

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LINKÖPING**
Enhet 2

DOM
2014-11-04
Meddelad i
Linköping

Mål nr
8657-13

KLAGANDE

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Ombud: Fredrik Edberg
c/o Livihop AB
Vretaslingan 26
633 69 Skogstorp

MOTPART

Vuxennämnden i Eskilstuna kommun
631 86 Eskilstuna

ÖVERKLAGAT BESLUT

Vuxennämnden i Eskilstuna kommuns beslut den 2 december 2013

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Dok.Id 181605

Postadress
Box 406
581 04 Linköping

Besöksadress
Brigadgatan 3

Telefon
013-25 11 00

E-post:
forvaltningsrattenilinkoping@dom.se

Telefax
013-25 11 40

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:00

BAKGRUND OCH YRKANDE M.M.

Vuxennämnden i Eskilstuna kommun (vuxennämnden) beslutade den 2 december 2013 att avslå [REDACTED] ansökan om personlig assistans eller ekonomisk ersättning till skäliga kostnader för sådan assistans. Som skäl för beslutet angavs i huvudsak följande. [REDACTED] tillhör personkretsen enligt 1 § första punkten LSS. Hennes hjälpbehov gäller dock inte så krävande eller komplicerade situationer som avses i lagen.

[REDACTED] överklagar beslutet och yrkar att hon ska beviljas ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans om 28 timmar och 30 minuter från och med den 1 januari 2014.

Vuxennämnden har inte funnit skäl att ändra sitt beslut.

Förvaltningsrätten har den 7 oktober 2014 hållit muntlig förhandling i målet.

VAD PARTERNA ANFÖRT

Vuxennämnden i Eskilstuna kommun

Av vuxennämndens utredning daterad den 2 december 2013 framgår bl.a. följande.

[REDACTED] har enligt psykologutlåtande Downs syndrom. Hon har en låg begåvningsprofil med inlärningssvårigheter som kan jämföras med utvecklingsstörning. Hon tillhör genom sin diagnos personkretsen i 1 § första punkten LSS. Hon har pågående insatser i form av personlig assistans med 28 timmar och 30 minuter per vecka som hon beviljats av Barn- och utbildningsnämnden i Eskilstuna kommun (barn- och utbildningsnämnden),

korttidstillsyn, färdtjänst och god man. Hennes ärende har nu flyttats över från barn- och utbildningsnämnden till vuxennämnden. [REDACTED] går i skolan och har i anslutning till detta fritids. Hennes mamma [REDACTED] [REDACTED] är den enda assistenten. [REDACTED] har också uppgett att hon vill ta hand om [REDACTED] och att hon inte vill ha några andra insatser än personlig assistans.

Arbetsterapeut [REDACTED] har i ett ADL-intyg daterat den 18 november 2013 uppgett att hon har träffat [REDACTED] vid ett antal tillfällen och att hon har fått uppfattningen att [REDACTED] klarar att utföra mycket i sin personliga ADL, men att hon behöver mycket stöd och påputtning från anhöriga samt personal i skolan. Hon har vidare uppgett att [REDACTED] inte själv skulle ta initiativ till att påbörja/avsluta en aktivitet. Om hon inte har någon som påminner henne/talar om för henne vad hon ska göra så skulle hon inte få något gjort. [REDACTED] har inte kunnat uttala sig om vad [REDACTED] själv klarar i sin ADL då hon inte observerat detta.

[REDACTED] känner när hon ska gå på toaletten. Hon behöver hjälp att torka sig i samband med detta. [REDACTED] har uppgett att [REDACTED] inte torkar sig ordentligt då hon går på toaletten. Hon behöver också påminnas om att tvätta händerna. [REDACTED] har uppgett att hon inte tror att [REDACTED] säger till när hon behöver gå på toaletten i skolan. I skolan har tidigare nämnts att [REDACTED] vid toalettbesök i samband med avföring behöver hjälp att torka sig samt med hygien vid menstruation. Hon har idag uppgetts vara självständig i skolan och gå på toaletten själv.

Hemma badar [REDACTED] i badkar 1–2 gånger per dag. Hon tvättar sig så mycket hon kan när hon är hemma, men får hjälp av mamman med schamponering och att tvätta sig. Hon behöver också hjälp att torka sig efter badet och att smörja in sig. [REDACTED] har uppgetts behöva hjälp med att borsta tänderna eftersom hon annars får inflammation i tandköttet. Hon

kammar sig själv, men får hjälp att klippa tånaglarna. Hon har uppgetts behöva hjälp att tvätta och smörja in ansiktet. ■■■■■■■■■■ behöver också, enligt ■■■■■■■■■■ hjälp att tvätta sig i underlivet dagligen. I skolan efter idrotten duschar ■■■■■■■■■■ självständigt. Skolan har antagit att ■■■■■■■■■■ hemma behöver hjälp med till exempel hårvård.

■■■■■■■■■ har god finmotorik och klarar av- och påklädning hemma självständigt, förutom vid behov hjälp att ta på sig jeans. Hemma tar ■■■■■■■■■■ god tid på sig på morgonen och hennes mamma hjälper henne för att hon inte ska komma för sent till skolskjutsen. Hon behöver, enligt ■■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■■ hjälp med att välja kläder efter årstid och väder. I skolan klär hon på och av sig självständigt, men kan behöva hjälp med knappar, gylf och skosnören.

■■■■■■■■■ har svårt att uttrycka sig verbalt. Hon har svårigheter med uttallet och med att göra sig förstådd. Hon pratar ofta i en- eller tvåordsmeningar och hittar även på egna ord. Hon talar enbart enstaka ord vietnamesiska vilket försvårar kommunikationen med mamman. I skolan kan ■■■■■■■■■■ göra sig förstådd i de dagliga aktiviteterna. Hon använder sig av tecken och skolan förstärker kommunikationen med bilder. ■■■■■■■■■■ har en god man som tillsammans med hennes mamma för talan i kontakt med sjukvård och olika myndigheter.

■■■■■■■■■ äter och dricker självständigt. Hon behöver ibland hjälp att finfördela maten och hälla i dryck i samband med måltider. ■■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■■ har uppgett att ■■■■■■■■■■ tycker om mat och har stor aptit samt behöver stöd för att inte äta för stora portioner. I skolan kan ■■■■■■■■■■ hälla från tillbringare och använda bestick (skära).

Vid observation av ■■■■■■■■■■ i skolan framgår att hon är relativt självgående och gör som hon blir tillsagd. Hon är delaktig under samlingen där de

bl.a. går igenom vilken dag det är. När hon ska berätta om vad hon har gjort i helgen berättar hon genom en teckning och vissa ord. I köket verkar hon hemma och klarar sina uppgifter fint med handledning. Hon klarar bl.a. att hålla från tillbringare och använda bestick (skära). [REDACTED] lärare har uppgett att [REDACTED] är väldigt duktig praktiskt med att torka bord, plocka disk, duka och så vidare. Hon är väldigt självständig och går på toaletten, tar mat och så vidare själv.

[REDACTED] har uppgett att [REDACTED] inte kan skynda sig då hon har ett hjärtfel. Hjärtat blir i så fall sämre och [REDACTED] bli andfådd. [REDACTED] går regelbundet på läkarkontroller på grund av varanbehandling. Vid samtal om mammans oro för [REDACTED] hjärta har [REDACTED] lärare uppgett att [REDACTED] själv har koll på sin kapacitet. [REDACTED] har vidare uppgett att [REDACTED] på natten vaknar och har ont någonstans och inte kan sova. [REDACTED] sätter sig då upp i sängen. [REDACTED] har uppgett att hon säger åt [REDACTED] att lägga sig och behöver ibland leda [REDACTED] till sängen. [REDACTED] har också uppgetts ha behov av att komma ut på olika aktiviteter som att gå på stan eller av att få fler kontakter utanför hemmet, fler fritidsaktiviteter. Hon kan inte företa aktiviteter på egen hand.

Enligt vuxennämndens behovsbedömning av [REDACTED] klarar hon självständigt att klä på och av sig, men behöver hjälp med knappar, gylf och skosnören samt att välja kläder efter väder. Hon bedöms även klara toalettbesök självständigt, men kan behöva hjälp att torka sig vid avföring och hjälp med hygien vid menstruation. Hon klarar att tvätta sig själv vid dusch, men behöver eventuellt hjälp med att tvätta håret. [REDACTED] kan behöva tillsägelser och instruktioner för att veta vad hon ska göra, men klarar själv att utföra själva aktiviteten. Hon äter och kan servera sig mat själv. Hon har svårt att uttrycka sig verbalt. Hon har stora svårigheter med uttalet och att göra sig förstådd. I skolan kan hon göra sig förstådd i de

ska hitta på aktiviteter utanför hemmet, det vill säga på fritiden. Om hon är med sin mamma eller i skolan behövs ingen hjälp med kommunikeringen. Sammantaget är det fråga om så lite hjälp att det inte kan ge rätt till assistans.

██████████

██████████ har genom sitt ombud skriftligen framfört bl.a. följande.

██████████ har Downs syndrom, en utvecklingsstörning, hjärtproblem som ständigt medicineras, en synnedsättning samt talsvårigheter och använder sig av enklare teckenspråk. Ser man till den kognitiva delen saknar hon tidsuppfattning, rumsuppfattning, samhällsuppfattning och kan inte i större utsträckning samspela i sociala sammanhang. Hon behöver hjälp med följande för att klara sitt vardagliga liv.

██████████ behöver hjälp med att sköta sin personliga hygien, då hon badar och duschar 1–2 gånger om dagen. Hon behöver hjälp med att tvätta håret och kroppen samt torka och smörja in sig. Hon behöver även hjälp med att borsta tänderna morgon och kväll samt att klippa naglarna en gång per vecka. Hon behöver hjälp med hygien vid menstruation.

██████████ känner av när det är dags att gå på toaletten, men behöver hjälp med att torka sig så hon blir ren och vid menstruation med att byta mensskydd och tvätta sig. ██████████ behöver även påminnas om att tvätta händerna efter toalettbesök.

██████████ har svårt att gå raskt eller springa och viss svårighet med balansen när man går i trappor eller in i och ut ur bil eller buss. Då behöver hon levande stöd för att undvika fall. Hon klarar inte att själv förflytta sig i

samhället då hon helt saknar samhällsuppfattning och är helt beroende av en personlig assistent när hon lämnar sin egen hemadress.

██████████ kan inte själv planera kläder efter väder och behöver all hjälp med detta. Hon behöver viss assistans med på- och avklädning, främst med knappar, dragkedjor och skosnören. Utan assistans vid dessa moment tar det onormalt lång tid för henne att klä sig då hon saknar tidsuppfattning och inte förstår att man har tider att passa som till exempel till skolan.

██████████ sover till och från på nätterna, men är ofta uppe 3–4 gånger per natt och behöver då hjälp med att komma i säng igen. Hon har svårt att skilja på natt och dag och kan vända på dygnet väldigt lätt vid längre ledigheter. Hon behöver hjälp med att kontrollera sin dygnsrytm.

██████████ medicinerar mot sin hjärtproblematik och behöver hjälp med detta varje dag då hon inte själv inser varför hon måste ta sin medicin och vilka tider det gäller. I denna medicinering ingår även provtagning varje vecka på Mälarsjukhuset i Eskilstuna.

██████████ kan inte laga eller förbereda och avsluta en måltid. Hon kan föra maten från tallriken till munnen, men behöver hjälp med att finfördela och hälla dryck samt begränsa sina matportioner då det annars finns stor risk för överkonsumtion av mat. Hon behöver vidare också hjälp med att tvätta, städa och göra inköp.

██████████ har svårt att uttrycka sig verbalt och använder enstaka tecken som förstärks med bilder. Hon behöver personlig assistent för att kunna kommunicera i sitt vardagliga liv i kontakt med olika myndigheter och sjukvård m.m.

██████████ har övriga behov i form av att hon har stort behov av att komma ut i samhället för att träna sitt sociala samspel med andra människor. Hon behöver få uppleva normala tjejintressen som är normalt för en tjej i tjugårsåldern.

██████████ har genom sitt ombud vid den muntliga förhandlingen, utöver vad som framförts skriftligen, framfört bl.a. följande.

██████████ har haft personlig assistans sedan år 2009 och det har fungerat väl. När hennes ärende flyttades över till Vuxenförvaltningen fick hon dock avslag på sin ansökan. Hennes behov har inte förändrats sedan barn- och utbildningsnämnden bedömning. Behovet har snarare ökat än minskat.

██████████ har flera grundläggande behov hon behöver få tillgodosedda genom personlig assistans. Dessa behov framgår av barn- och utbildningsnämndens utredning. Det hänvisas även till deras bedömning av tidsåtgången för dessa. ██████████ har 10 timmar och 5 minuters grundläggande behov per vecka. Detta behov tillgodoses inte på något annat sätt varför hon har rätt till aktuell insats. Vuxennämnden lägger genom beslutet över allt ansvar på mamman och familjen. Om hon inte får den hjälp hon söker rasar hennes liv ihop.

Det finns en skild bild mellan det skolan och ██████████ beskriver av ██████████ behov. Det är ██████████ som ser hur väl ██████████ hygien sköts i samband med toalettbesöken efter skolan. Vidare är det inte samma sak att duscha efter gymnastiken i skolan som en riktig duschning. ██████████ kan inte duscha själv.

██████████ har även ett omfattande behov av hjälp med kommunikeringen. Det är självklart att man ska kunna tala med vem som helst när som helst. ██████████ ska inte begränsas för att hon har svårigheter med kommunikeringen.

ÖVRIG UTREDNING I MÅLET

Av barn- och utbildningsnämndens utredning daterad den 11 december 2012 framgår i relevanta delar bl.a. följande.

██████████ äter och dricker självständigt, därför bedöms det inte finnas någon tidsåtgång för detta.

██████████ har god finmotorik och klarar av- och påklädning självständigt förutom att hon kan behöva hjälp med att ta på sig jeans (tidsåtgång 5 minuter per dag). Hon behöver också hjälp med att knyta skorna (tidsåtgång 5 minuter per dag).

██████████ badar 1–2 gånger per dag. Hon tvättar sig så mycket hon kan själv, men får hjälp av sin mamma med schamponering och att tvätta sig. Hon behöver också hjälp med att torka sig efter badet och hjälp att smörja in sig (tidsåtgång 30 minuter per dag). Hon behöver hjälp med att borsta tänderna eftersom hon annars får inflammation i tandköttet (tidsåtgång 10 minuter per dag). Hon behöver också hjälp med att klippa naglarna (tidsåtgång 10 minuter per vecka). ██████████ behöver hjälp med att tvätta och smörja ansiktet samt tvätta underlivet dagligen (tidsåtgång 15 minuter per dag).

██████████ behöver hjälp att torka sig i samband med toalettbesök och behöver även påminnas om att tvätta händerna efter detta då det inte sker automatiskt (tidsåtgång 5 minuter per gång). Hon går på toaletten 4–5 gånger per dag.

██████████ har svårt att uttrycka sig verbalt. Hon har stora svårigheter med uttalet och att göra sig förstådd. Hon har använt tecken och bilder i skolan för att kommunicera. Hon pratar ofta i en- eller tvåordsmeningar och hittar

på egna ord. Det bedöms ingen tidsåtgång för detta då [REDACTED] inte vistas i situationer där hon behöver stöd för att kunna kommunicera med tredje person.

Utredningen visar att [REDACTED] har behov av den form av stöd som avses med personlig assistans för hygien, toalettbesök, på- och avklädning, måltider, medicinintag, tillsyn på natten, läkarbesök samt ledsagning till aktiviteter. Bedömningen är att [REDACTED] har ett grundläggande behov av personlig assistans med 10 timmar och 5 minuter per vecka samt därutöver med 18 timmar och 25 minuter per vecka för övriga behov. Då behovet inte tillgodoses på annat sätt bedöms [REDACTED] ha rätt till begärd insats i denna omfattning. Detta gäller för perioden den 1 januari – 31 december 2013.

SKÅLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Enligt 7 § LSS har personer som anges i 1 § rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Av 9 § 2 LSS framgår att en av insatserna för särskilt stöd och särskild service är biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken.

Enligt 9 a § LSS avses med personlig assistans enligt 9 § 2 personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hy-

gien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Av lagförarbetena (prop. 1992/93:159 s. 64 och 174 f samt prop. 1995/96:146 s. 13) framgår bl.a. följande. Avgörande för bedömningen av om en funktionshindrad person ska ha rätt till insatsen personlig assistans bör vara att den enskilde behöver personlig hjälp för att klara sin hygien, för att klä sig eller klä av sig, för att inta måltider eller för att kommunicera med andra. Därutöver ska assistansen också ges i andra situationer där den enskilde behöver kvalificerad hjälp och som ingår i det dagliga livet, t.ex. om personen behöver hjälp för att komma ut i samhället, för att studera, för att delta i daglig verksamhet eller för att få eller behålla ett arbete. Assistansten ska vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär. Personer som helt eller i stor utsträckning själva klarar av att på egen hand sköta sina personliga behov och som enbart har behov av motivations- och aktiveringsinsatser bör inte ha rätt till personlig assistans. Något krav på att stödbehovet ska ha en viss tidsmässig omfattning föreligger inte. Dock har tidsfaktorn självfallet betydelse. Ju större stödbehov i tid som föreligger desto mer talar omständigheterna för att rätt till biträde av assistent föreligger.

Av lagtexten och förarbetena till LSS framgår inte att hjälpbehovet måste överstiga en viss miniminivå för att en person ska beviljas personlig assistans. Emellertid får anses framgå av förarbetena att hjälpbehovet bör vara av en inte alltför obetydlig omfattning (jfr Kammarrättens i Jönköping dom den 7 april 2009 i mål nr 3240-08).

Förvaltningsrätten gör följande bedömning

Det är ostridigt i målet att [REDACTED] tillhör den i 1 § LSS angivna personkretsen. En första fråga i målet som förvaltningsrätten har att ta ställning till är därmed om hon är berättigad till insatsen ekonomiskt stöd till skälig kostnad för personlig assistent på grund av behov som ingår i 9 a § LSS. Vid denna bedömning ska rätten se till [REDACTED] grundläggande behov. Först om hon anses ha behov av hjälp för att få sina grundläggande behov tillgodosedda i en inte alltför obetydlig omfattning, blir det relevant att se till om hon även är i behov av insatser för andra personliga behov (jfr 9 a § andra stycket LSS).

Till de grundläggande behoven räknas, enligt 9 a § första stycket LSS, hjälp med den personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade. Dessa hjälpbehov ska vidare bero på stora och varaktiga funktionshinder. Det är enbart hjälpbehov som är av personligt och integritetskränkande slag som är att hänföra till de behoven (jfr RÅ 2009 ref. 57). Aktiverings- och motiveringsinsatser av olika slag räknas normalt inte hit (jfr RÅ 1997 ref. 28). Undantag kan göras om den enskilde behöver sådan aktiv tillsyn som närmast har karaktären av övervakning. Påminnelser, praktiska instruktioner och liknande kan inte räknas till sådan kvalificerad tillsyn (jfr RÅ 1997 ref. 23 I, RÅ 1997 not. 60 och RÅ 2003 ref. 33).

Vuxennämnden har bedömt att [REDACTED] inte har några behov av hjälp som kan betraktas som grundläggande behov eller i vart fall att detta hjälpbehov, som då innefattar behov av hjälp med nedre hygien vid menstruation samt viss kommunikering, är så litet att det inte kan ge rätt till personlig assistans eller ekonomiskt stöd för sådan. [REDACTED] har anfört att hon har hjälpbehov i enlighet med det som framkommit i barn- och utbild-

ningsnämndens utredning. De sökta hjälpinsatserna avser tiden före och efter [REDACTED] tid i skola och på fritids.

Måltider

Av utredningen i målet framgår att [REDACTED] självständigt kan föra mat och dryck mellan tallriken och munnen. Det hon behöver hjälp med vid måltiderna är framförallt hjälp att tillreda maten och begränsa sitt matintag. [REDACTED] har även anfört att hon behöver hjälp att dela viss mat, en uppfattning som vuxennämnden inte delar. Oavsett om dessa behov finns eller inte är dessa, enligt förvaltningsrättens bedömning, inte av det personliga och integritetskränkande slag att det kan hänföra sig till de grundläggande behoven (jfr RÅ 2009 ref. 57). Eftersom utredningen visar att hon klarar att äta och dricka själv, anser förvaltningsrätten inte att [REDACTED] har rätt till personlig assistans för grundläggande behov i samband med måltider.

Av- och påklädning

Förvaltningsrätten anser att utredningen i målet ger stöd för bilden att [REDACTED] klarar sig någorlunda självständigt vid av- och påklädning. Det hon inte klarar är att knäppa knappar, hantera dragkedjor och knyta sko-snören. Vidare behöver hon hjälp med att välja rätt kläder efter väder och årstid. Enligt förvaltningsrättens bedömning är hennes hjälpbehov vid av- och påklädning begränsade och inte av det privata och känsliga slag som förutsätts för rätt till personlig assistans.

Personlig hygien

[REDACTED] har anfört att hon är i behov av hjälp med dusch/bad 1–2 gånger per dag, att torka sig vid toalettbesök, med nedre hygien vid menstruation, nagelvård, hårvård, tandborstning samt påminnelse om att tvätta händerna efter toalettbesök. Vuxennämnden har dock ansett att det enbart kan anses finnas behov av hjälp vid menstruation. Nämndens inställning

grundar sig bl.a. på att [REDACTED] i skolan självständigt anses klara av toalettbesök och duschning.

Såväl vuxennämnden som [REDACTED] har ansett att det finns ett hjälpbehov vid menstruation. Förvaltningsrätten finner inte skäl att frånga denna samstämmiga bedömning. [REDACTED] skola har tidigare ansett att hon behövt hjälp vid toalettbesök i samband med avföring. Numera är skolan, som följt [REDACTED] utveckling, emellertid av den uppfattningen att hon klarar sig själv i dessa situationer. Med hänsyn härtill samt mot bakgrund av övrig utredning i målet anser förvaltningsrätten det mest sannolikt att [REDACTED] kan klara sina toalettbesök på egen hand.

Arbetsterapeutens uppfattning är att [REDACTED] klarar att utföra mycket i sin personliga ADL. Skolan uppger att [REDACTED] är självständig och duschar själv i skolan, men kan vara i behov av hjälp med hårvård hemma. Mot denna bakgrund gör förvaltningsrätten bedömningen att [REDACTED] kan duscha utan fysisk hjälp av personlig assistent, men att hon kan ha ett sådant hjälpbehov vid hårtvätt.

Enligt barn- och utbildningsnämnden var [REDACTED] i behov av hjälp med tandborstning och nagelvård. Av såväl barn- och utbildningsnämndens som vuxennämndens utredning framgår dock att [REDACTED] har god finmotorik. Så som vuxennämndens inställning får förstås anser denna att [REDACTED] rent fysiskt klarar nagelvård och tandborstning självständigt efter instruktioner och påputtning. Förvaltningsrätten delar denna bedömning vad avser den dagliga tandborstningen, men ser att det kan finnas ett behov av hjälp med nagelklippning.

Kommunicering

[REDACTED] uppgav i samband med den muntliga förhandlingen att hon är i behov av hjälp för att kommunicera med tredje person. Hon anförde att

hon är i behov av kommuniceringsinsatser vid all tid på dygnet. ■■■■■
■■■■■ ursprungliga yrkande, som hon vid den muntliga förhandlingen sa sig hålla fast vid, innebär en begäran om personlig assistans med 28,5 timmar i veckan i enlighet med barn- och utbildningsnämndens tidigare beslut. Barn- och utbildningsnämnden ansåg inte att ■■■■■ var i behov av personlig assistans för kommunicering, då hon inte befann sig i situationer där hon behövde stöd för att kunna kommunicera med tredje person. Vidare framgår av utredningen i målet att ■■■■■ gode man tillsammans med hennes mamma för hennes talan i kontakt med sjukvård och olika myndigheter. Då ■■■■■ inte preciserat i vilka situationer och i vilken omfattning hon skulle ha behov av hjälp med kommunicering, finner förvaltningsrätten att ■■■■■ inte kan anses ha gjort sannolikt att ett sådant behov föreligger.

Aktiverings- och motiveringsinsatser

■■■■■ har ostridigt ett behov av aktiverings- och motiveringsinsatser. Som ovan framkommit utgör dessa normalt inte sådana insatser som anses omfattas av de grundläggande behoven. Enligt förvaltningsrättens bedömning ger utredningen i målet vidare inte stöd för att ■■■■■ är i behov av tillsyn av övervakande karaktär. De aktiverings- och motiveringsinsatser som det är fråga om i förevarande fall är inte av sådan karaktär att de förutsätter ingående kunskaper om ■■■■■ i den mening som avses i 9 a § LSS. Därmed kan dessa insatser inte betraktas som grundläggande behov i lagens mening och således grundar hjälpbehovet i denna del inte rätt till personlig assistans.

Sammanfattande bedömning avseende grundläggande behov och rätten till personlig assistans

Av utredningen i målet framgår, enligt förvaltningsrättens mening, att ■■■■■ ■■■■■ i stor utsträckning förmår att på egen hand sköta sina grundläggande behov. Såvitt framkommit är hon i behov av viss hjälp med person-

lig hygien. Den hjälp hon kan behöva med på- och avklädning är, enligt förvaltningsrätten, inte att hänföra till de grundläggande behoven. Det har inte visats att hon har något egentligt behov av hjälp i samband med måltider som kan hänföras till de grundläggande behoven. Inte heller har det visats i vilka situationer och i vilken omfattning [REDACTED] skulle vara i behov av stöd och hjälp i samband med kommunikering.

Förvaltningsrätten finner utifrån vad som framkommit i målet att den hjälp som [REDACTED] är i behov av till största del utgörs av aktiverings- och motiveringsinsatser, vilka inte är av sådan kvalificerad karaktär att de motiverar personlig assistans.

Sammanfattningsvis menar förvaltningsrätten att det behov av hjälp som [REDACTED] har med de grundläggande behoven är av så ringa omfattning att det inte grundar rätt till personlig assistans. Socialnämnden har därmed haft fog för sitt beslut att avslå ansökan om ekonomiskt stöd till sådan assistans. Överklagandet ska således avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1 D)

Sofia Blomkvist

I avgörandet har även deltagit nämndemännen Hildegard Jarskog, Ingrid Knutsson Karlsson och Christina Blomqvist. Föredragande har varit Sabina Karlsson.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.